

ACTIVITATEA EXTRACURRICULARĂ LA INSTITUTUL DE STAT DE MEDICINĂ DIN CHIȘINĂU (1945-1991)

Ion Valer XENOFONTOV
Lidia PRISAC

Extracurricular activity at the State Institute of Medicine from Chișinău (1945-1991)

Summary: *Based on original (archival) materials, oral sources, information from the time press and specialized literature, extracurricular life was analyzed at the State Institute of Medicine in Chisinau during 1945-1991. The patriotic work carried out by the students in the perimeter of the period spirit was approached. The sports and artistic activity was highlighted in the only higher education institution in the field of medicine and pharmacy in the Moldavian SSR.*

Keyword: *students, teachers, extracurricular activity, trade unions, sports, artistic life, State Institute of Medicine in Chisinau, 1945-1991*

După constituire (20 octombrie 1945), Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (ISMC), actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova, a cunoscut un anumit tip de implicare socială a studenților și profesorilor, numită de autorități „muncă patriotică”. De fapt, era vorba despre un tip de muncă obligatorie forțată și neplătită care își avea rădăcinile în ceea ce Lenin numea în 1919 *Subotnik*, munca pe gratis în folosul statului în zilele de sâmbătă¹. Organizațiile sindicale ale angajaților și studenților (ultima fondată în martie 1946)² ISMC s-au implicat activ

¹ A se vedea: Valeriu Antonovici, *Munca patriotică: radiografia unui ideal falsificat*. București: Eikon; Cluj-Napoca, Școala Ardeleană, 2015, p. 17.

² Primul președinte al Comitetului Sindical Studențesc a fost Iulie Burștein. A se vedea: Г.В. Виченко, *60-летие кафедры анатомии человека и пути ее становления*. În: *Curierul Medical*, 2005, nr. 2 (287), p. 26.

în crearea condițiilor necesare pentru activitatea corpului didactico-științific și a tineretului studios. Au fost amenajate blocurile didactice și căminele, infrastructura instituției, unele obiective socioculturale de la Chișinău.

În anii 1951–1952, la lucrările manuale de renovare al lacului de acumulare, situat în sectorul Centru al Chișinăului, pe o suprafață totală de 34 ha și cu o lungime de 800 m, numit Lacul Comsomolist (în prezent, Valea Morilor)³, au lucrat și echipe de studenți de la ISMC. Studenții erau amenințați că în cazul în care nu vor fi prezenți la acele lucrări vor fi privați de bursă. Parcul, aflat la sud-vest de lac, plantat în 1951 pe un teren viran din dreapta râulețului Durlești, cu o suprafață totală de cca 115 ha, era una dintre zonele de agrement și de distracții preferate de studențimea de la Medicină. „Vara veneam cu plăcere să ne scaldăm în lacul nostru, iar iarna, tot aici, să patinăm până oboseam de-a binelea”⁴. Pe acele timpuri erau foarte solicitate și platourile de dansuri de la Lacul Comsomolist și de la Casa Ofițerilor⁵. Studenții au mai participat la lucrările de construcție a Stadionului Republican. Mihail Popovici își amintește că studenții erau implicați în plantarea copacilor: „Eram în Comitetul Comsomolist și am plantat niște plopi pe actualul bulevard Ștefan cel Mare, 180, unde era CNAA⁶ (sau Casa Editorilor)”⁷.

În campaniile „muncii patriotice”, studenții participau la *subotnice* și *voskresnice*⁸, lucrări în folosul comunității, neremunerate. O deviză de epocă

³ Ion Dron, *Valea Morilor*. În: *Chișinău. Enciclopedie* /Ed. Iurie Colesnic. Chișinău: Editura Museum, 1997, p. 531; Vasile Bucățel, *Parcul „Valea Morilor”*. În: *Arile naturale protejate din Moldova. Pajiști și monumente de arhitectură peisajeră* /Coord. Gh. Postolache. Chișinău: Știința, 2017, p. 95.

⁴ Iulian Grossu, *Originea și itinerarele unei promoții*. Chișinău: Bioritm, 2002, p. 17.

⁵ Gheorghe Baci, *O viață de zbcucium*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2009, p. 96.

⁶ Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare.

⁷ *Interviu realizat de Ion Valer Xenofontov cu acad. Mihail Popovici la 4 ianuarie 2018*.

⁸ Originile așa-zisei munci voluntare pornesc de la *subotnicele* prestate de muncitorii din Uniunea Sovietică încă în anul 1919, în folosul statului, în zilele de sâmbătă. Termenul a fost introdus în circuit de liderul bolșevic Vladimir Lenin (1870-1924). Se numea așa deoarece sâmbăta fusese declarată zi de odihnă. Cu declararea duminicii zi de odihnă aceste „munci patriotice erau numite *voskresnice* (*duminicale*)”. Pe fundalul marilor epurări de la mijlocul anilor 1930 s-au lansat acțiuni care urmau să demonstreze formal extreme de implementare a muncii patriotice, înlocuite în perimetrul așa-numitei munci comuniste, formă a propagandei sovietice care tindea să demonstreze „productivitate înaltă și educare a omului nou (s.n.)... element superior al întrecerii socialiste” (S. Gherșberg). Apogeul muncii patriotice în Uniunea Sovietică l-a constituit fenomenul stahanovismului, identificat cu numele lui Alexei Stahanov (1906-1977), care în noaptea de 30-31 august 1935, pe parcursul unei ture (4 ore și 45 de minute) ar fi extras 102 tone de cărbune, în contextul în care quantumul reprezenta 7 tone și, astfel, a depășit de 14 ori cantitatea jalonată conform regulamentului. A se vedea: Ion Xenofontov, *Stahanovismul în RSS Moldovenească. Studiu de caz: sectorul viti-vinicol*. În: *Destin românesc*. Revistă de istorie și cultură, 2008, pp. 26-40; Antonovici V. *Op. cit.*, p. 12; Ion Xenofontov, *Munca patriotică între mit și realitate*. În: *Akadosmos*. Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă, 2016, nr. 4 (43), p. 180.

specifica faptul că fiecare locuitor al orașului urma să presteze o muncă gratuită de 300 de ore. Potrivit unui fost student la ISMC, „în principiu, mulți eram de acord să participăm la aceste *subotnice* și *voskresnice*, dar cu mai mare plăcere mergeam la fotbal”⁹. Se sădeau copaci, erau plantate flori, se eliberau terenurile pentru construcții, se instalau liniile de tramvai, se restaurau bazinele de apă, băile și havuzurile etc.

Studentii participau și la lucrări agricole în gospodăriile colective (culeșul strugurilor, strânsul porumbului, sfeclei de zahăr). Este cunoscut cazul studenților care, după munci obositoare, desfășurate în primăvara anului 1947 la Cricova au mers pe jos la Chișinău (vreo 12 km), iar „pe drum, în pofida surmenajului, foamei, cântau, chicoteau”¹⁰. Era o simulare artificială a patriotismului sovietic.

Muncile organizate ofereau și un bun prilej pentru consolidarea unor prietenii sau pentru întemeierea unor familii. Este și cazul Elenei Sârbu (Miron) și al lui Aurel Miron, studenți la ISMC la mijlocul anilor 1980: „Ne-am întâlnit în 1985, când eram studenți la Medicină, eu la anul I, el – la anul II. Atunci, nu doar toamna, ci și vara, după ce terminam sesiunea, ne duceau la lucru. Țin minte că ne strâneau în *stroiotreaduri*¹¹... Prima dată ne-au trimis la Tiraspol, la Fabrica *Detskogo Pitania*... Lucram în ture., la linia de ambalare. Lucram și noaptea. Câteodată, linia de ambalare se mai strica, atunci stăteam la vorbă, jucam volei”¹². „Cât eram la fabrică, mai ieșeam în oraș la o cafea sau mergeam la vreun film. Atunci au început să le aducă de peste hotare, pe cele nominalizate la premii internaționale, la Cannes, de exemplu. Sigur că acestea treceau cenzura, erau mai mult filme de dragoste” (Aurel Miron)¹³.

La nivel de politică de stat, în Uniunea Sovietică se organiza mișcarea tinerilor din toate republicile sub formă de „activitate patriotică”, la munci sezoniere în Kazahstan și Siberia. Studenții se plasau astfel în perimetrul unei *mobilități geografice și sociale*¹⁴, iar în acest spațiu ei urmau să se acomodeze¹⁵. N-au fost excluse nici cazurile în care studenții de la ISMC au lucrat și la centrele de colectare a cerealelor pe „pământurile deștelenite” din Kazahstan, fiind nevoiți ulterior să recupereze absențele motivate la disci-

⁹ Iulian Grossu, *Op cit.*, p. 9.

¹⁰ *Idem*. *Cronica meditativă a unei promoții*. Chișinău: Medicina, 2001, p. 34.

¹¹ Detașamente de construcții, în limba rusă.

¹² A se vedea: Lidia Prisac, „...*Frumoase-s nunțile-n colhoz...*” sau despre mariaj în mediul rural sovietic (1960–1980), În: *După 25 de ani. Evaluări și reevaluări istoriografice privind comunismul* /Coord.: Cosmin Budeancă, Florentin Olteanu. Iași: Polirom, 2017, pp. 182-183.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Igor Cașu, *Politica națională în Moldova sovietică (1944-1989)*. Chișinău: Cartdidact, 2000, p. 109.

¹⁵ Ruslan Șevcenco, *Viața politică în RSS Moldovenească (1944-1961)*. Chișinău: Pontos, 2007, p. 34.

plinele studiate¹⁶. Profesorul Ion Podubnâi, în vara anului 1957, a fost șeful eșalonului unei garnituri de tren pline cu studenți de la diferite instituții de învățământ din Chișinău, inclusiv de la ISMC, care pleca la munci sezoniere pe pământurile de țelină ale Kazahstanului¹⁷. Profesorul universitar Gheorghe Baci, după înmatricularea la Institut, în 1957, împreună cu mai mulți colegi, „care au susținut bine examenele la admitere, au fost selectați pentru a pleca la țelină în regiunea Pavlodar, Kazahstan”. Itinerarul a fost unul rupt din cotidianul tipic sovietic. „Am fost transportați în vagoane marfare. Detașamentele studențești se bucurau de privilegii până la locul destinației. Peste șapte-opt zile am ajuns la Pavlodar. Ne-au repartizat în echipe mai mici și ne-au trimis în diferite sovhozuri și colhozuri. Acolo l-am întâlnit și pe fratele meu Ion, student la anul II, care sosise mai înainte; adică era deja *băștinaș*. Am lucrat la construcție și la colectarea grâului până la 15–16 octombrie”¹⁸.

În cazul în care studenții se eschivau de la acele munci, erau amenințați cu privarea de bursă sau chiar cu exmatricularea¹⁹.

De menționat că, în tabloul general al „muncilor patriotice”, ISMC avea trăsături specifice, fapt reflectat într-un material al timpului: „Armata uriașă a tineretului, activând la întreprinderi, uzine, fabrici, pe câmpurile colhozurilor și sovhozurilor, este implicată în procesul de învățământ, fără a fi opriri din activitățile de producție. În acest scop, în toate instituțiile de învățământ superior din republică, cu excepția Institutului de Stat de Medicină, activează secții cu frecvență redusă”²⁰.

Baza de odihnă și de întremare *Medicul* de la Sergheevka (reg. Odesa, RSS Ucraineană), situată pe litoralul Mării Negre²¹, a fost organizată cu forțele proprii ale studenților și ale cadrelor didactice, pe parcursul mai multor veri. Împreună cu rectorul Nicolae Testemițanu și proaspătul absolvent al USMF Ion Podubnâi, pe atunci lider al tineretului, au participat la punerea temeliei și edificarea acestui amplasament de agrement²². La consolidarea acestui centru de odihnă și-au mai adus contribuția I. Dobrovolschi, V.V. Ghicavâi, M. Hotineanu, V. Chicu, M. Popovici, V. Hotineanu, V. Hâncu ș.a. Pentru

¹⁶ Gheorghe Baci, *Istoricul medicinei și al învățământului medical pe plaiul basarabean*. Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2016, pp. 89-90.

¹⁷ Ion Stici, *A fost un om drept, un adevărat patriot al Universității*. În: *Medicus*, 2011, nr. 5-6 (845-846), p. 6.

¹⁸ Gheorghe Baci, *O viață de zbucium...*, p. 91.

¹⁹ Iulian Grossu, *Originea și itinerarele...*, p. 84.

²⁰ *Arhiva Centrală a Academiei de Științe a Moldovei*, F. 1, inv. 4, d. 946, f. 61.

²¹ Pentru comparație: Baza de odihnă a Universității de Stat din Chișinău a fost organizată la Zatoka, pe malul Mării Negre în anul 1964. *Istoria Universității de Stat din Moldova*. Chișinău: CEP USM, 2016, p. 70.

²² Ion Stici, *A fost un om drept, un adevărat patriot al Universității*. În: *Medicus*, 2011, nr. 5-6 (845-846), p. 6.

consumul curent al celor care se odihneau în pensiune se cultivau legume și fructe²³. În campusul taberei era o cantină pentru 100 de persoane, bibliotecă, teren sportiv etc. Pe parcursul anilor 1977-1979, director al acestui centru a fost și viitorul academician Mihail Popovici²⁴. Acesta își amintește de discuțiile „socratice” care se duceau în zona de agrement: „Directorul (Vasile Anestiadi²⁵, n.n.) m-a rugat să am grijă de Artiom Lazarev²⁶, care a venit în casa directorului. I-am spus că sunt din Podoima. Iar el era din Camenca. Ne-a unit *pământenia*. Am discutat cu el foarte multe despre originile noastre istorice”²⁷. Potrivit ordinului rectorului din 6 martie 1989, începând cu data de 15 martie 1989 director al Bazei de odihnă și întremare *Medicul* a fost numit Alic Daria, asistent la Catedra de histologie, iar vice-director – Valeriu Olărescu, asistent la Catedra de microbiologie. Ambilor li se menținea salariul de funcție, fiind responsabili de partea materială a stațiunii²⁸.

La 1 ianuarie 1998, Baza de odihnă a avut încasări de 108 900 lei și cheltuieli – de 101 090 lei²⁹. În prezent, deși Baza de odihnă și întremare *Medicul* aparține USMF „Nicolae Testemițanu”, este dată în locațiune și gestionată de autoritățile locale din Ucraina.

Un alt centru de agrement a fost constituit în 1978, în zona pitorească a codrilor din apropierea s. Bursuc, Nisporeni. Aici se puteau odihni 120 de persoane. Alături de aceste două spații de odihnă, cca 700 de foi de tratament erau acordate și pentru alte baze de odihnă³⁰.

²³ Ion Mereuță, Ion Cuvșinov, Ion Arteni, Mihai Țurcanu, *Prin tumultul anilor ne făurim istoria... Cronica întâlnirii jubiliare a absolvenților Facultății Curative a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, promoția 1982*. Chișinău, 2007, p. 61.

²⁴ Ion Ababii, *Când vocația înseamnă împlinirea misiunii umane*. În: *Academician Mihail Popovici. Biobibliografie*. Chișinău: Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2018, p. 65.

²⁵ Vasile Anestiadi (4 mai 1928, s. Sărătenii Vechi, azi r-nul Telenești – 13 noiembrie 2014, Chișinău) – medic, domeniul științific: morfologie, patologie, patobiologie, angiologie, biogerontologie. Doctor habilitat în științe medicale (1964), profesor universitar (1964). Membru corespondent (1965) și membru titular (1972) al Academiei de Științe a Moldovei. A se vedea: Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Xenofontov, *Republica Moldova – 25 ani. Repere istorice. Istoria științei*. Chișinău: Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”, 2016, pp. 113-114.

²⁶ Artiom Lazarev (30 octombrie 1914, or. Camenca – 14 aprilie 1999, Chișinău) – istoric, domeniul științific: istoria Moldovei, perioada contemporană. Doctor habilitat în științe istorice (1976), profesor universitar (1977). Membru corespondent (1970) și membru titular (1976) al Academiei de Științe a Moldovei. A se vedea: Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Xenofontov, *V. Op. cit.*, p. 120.

²⁷ *Interviu realizat de Ion Valer Xenofontov cu acad. Mihail Popovici la 3 ianuarie 2018*.

²⁸ Arhiva Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (în continuare – AUSMF „Nicolae Testemițanu”), inv. 1, d. 2345, f. 184.

²⁹ *Ibidem*, d. 2922, f. 59.

³⁰ Iulian Grossu, *Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”* /Red. resp. Ion Ababii. Chișinău: Inconcom, 1995, pp. 55-63.

De sărbători, angajații instituției erau distinși cu diplome, li se acordau ajutoare materiale etc³¹.

Comitetul sindical al angajaților a avut ca președinți: Alexandra Vizitiu (1959-1962), Constantin Matcovschi (1962-1963), Ion Vovc (1964), Petru Burlacu (1964-1965), Gheorghe Ghidirim (1965-1967), Boris Golea (1967-1968), Ștefan Plugaru (1968-1971), Eduard Cheptea (1971-1978), Victor Banuh (1978-1985), Stanislav Groppa (1986), Constantin Ețco (1986-1990), Gheorghe Ivasi (1991-1994)³².

Prin organizația sindicală a studenților, încă în anii studenției s-au afirmat viitorii lideri din domeniul medicinei: Gh. Ghidirim, I. Ababii, N. Dolghii, Ș. Plugaru, C. Ețco, S. Groppa, V. Fedăș, C. Calin ș.a. La mijlocul anilor 1990, organizația sindicală studențească era formată de cca 5 000 de studenți. Comitetul sindical avea în structură următoarele comisii: organizatorică, culturală, pentru ocrotirea sănătății, sport. În activitatea sindicatelor ISMC/USMF se punea accentul pe asigurarea socială a studenților: asigurarea cu cămn, acordarea ajutorului material pentru orfani, invalizi, sinistrați etc.

Odată cu începerea activității ISMC, au fost elaborate și o serie de acțiuni ce urmau să asigure ambianța artistică a noii instituții de învățământ superior în domeniul medical. Prin Hotărârea Biroului CC al PC(b)M al Comisariatului Norodnic din 26 noiembrie 1945, se prevedea ca Uniunea Artiștilor, condusă de Bagrov (lipsă de prenume în document – *n.n.*), să acorde ISMC ajutor referitor la decorarea artistică a blocului de studii și a căminelor studențești. În acest scop urmau să fie create portrete, postere etc³³.

Studenții de la ISMC tindeau să combine studiile cu activitatea artistică. Punctul de atracție culturală a studenților era Filarmonica de Stat, unde se organizau concerte, inclusiv de muzică jazz. În repertoriul programului figurau capela corală *Doina*, ansamblul *Taraf*, ansamblul de dansuri moldovenești și soliști. Studenții frecventau cinematografele *Patria* (fosta Casă a Nobilimii), *Biruința* (deschis la 9 mai 1948)³⁴. Cinematograful *Patria*, aflat în vecinătatea căminelor studențești, era cel mai comod. Înainte de proiecția cinematografică aici cânta Nicolae Sulac, înalt apreciat de tineretul studios³⁵. Eroul de film preferat de studente era Tarzan, iar

³¹ AUSMF „Nicolae Testemițanu”, inv. 1, d. 2345, ff. 185-187.

³² *Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova* /Coord.: Gh. Baciu; resp. de ed.: Ion Ababii. Chișinău: Tipografia „Elan Poligraf”, 2015, p. 69.

³³ *Arhiva Organizațiilor Social-Politice din Republica Moldova*, F. 51, inv. 3, d. 30, ff. 156-157.

³⁴ Iulian Grossu, *Originea și itinerarele...*, pp. 10, 14-15.

³⁵ Gheorghe Baciu, *O viață de zbucium...*, p. 96.

preferata băieților era artista argentiniană Lolita Toress (1930-2002,) din filmul *Возраст любви* (1954)³⁶. Uneori, după film, studenții treceau pe la cantina-restaurant *Moldova*, anexată pe atunci la clădirea cinematografului (în prezent, inexistentă), „cu un spațiu foarte încăpător, cu mâncărică ieftină și bună, cu muzică populară frumoasă, unde puteai să te relaxezi, să cunoști mulți tineri de vârsta ta sau să discuți cu diferite persoane cu aceleași interese și preferințe”³⁷. O altă atracție era Teatrul *Expres*, spațiu de organizare a prezentărilor și conferințelor de presă ale pictorilor din Moldova.

În anii 1960-1970, casierii de la teatrele din Chișinău vindeau în holurile ISMC bilete la spectacole. La Teatrul *Luceafărul* studenții se simțeau mai confortabil, deoarece instituția culturală era frecventată de tineri îmbrăcați nepretențios. Alta era situația la Teatrul Academic *AL.S. Pușkin* (în prezent, Teatrul Național *Mihai Eminescu*), unde publicul era unul select, „elegant îmbrăcat – intelectuali din perioada interbelică, doamnele purtau pălării”³⁸.

Viața artistică a Institutului era întreținută și de un cor, care participa la manifestări culturale de nivel orășenesc și republican, de unde veneau cu multe premii... Gh. A. Popușoi a organizat un cor în componența căruia intrau studenți moldoveni de la cursurile II și III. Grupul de cântăreți era condus cu virtuozitate de Avram Mendeleevici Derji, asistent la Catedra de chimie anorganică, iar cel mai mare susținător al corului era N.T. Starostenko, șeful Catedrei de terapie. În 1949, corul a obținut locul I la un concurs interuniversitar. Exista și un cerc de dansuri populare. Studenților li se organizau excursii la Moscova, Leningrad, Kiev, pe parcursul cărora se înfiripau amiciții și prietenii de durată.

Din inițiativa organizației sindicale studențești, s-au format colective corale și de dans. În 1955, printre membrii cercului de dans erau G. Carpov, E. Țurcanu, G. Spânu ș.a. În 1995 activau ansamblul vocal-instrumental *Bioton* (conducător L. Gorceac), Orchestra de fanfară (conducător D. Coman), care deținea titlul onorific de *Ansamblu Popular*, Cercul dramatic, Ansamblul de muzică populară (conducător Gh. Banariuc).

Pe baza unui edificiu vechi din sec. XIX a fost reconstruit Clubul de educație estetică *Ion și Doina*.

În anii 1981-1982 la evenimentele culturale organizate la Institut au participat poetul Grigore Vieru, artistul plastic Glebus Sainciuc, laureat al

³⁶ Iulian Grossu, *Originea și itinerarele...*, p. 80.

³⁷ Gheorghe Baciu, *O viață de zbucium...*, p. 96.

³⁸ Nicolae Brînzan, *La cumpăna dintre milenii*. Chișinău: Pontos, 2018, p. 22.

Premiului de Stat al RSS Moldovenești, pictorița Eleonora Romanescu, scriitorul Vladimir Beșleagă. Manifestările culturale se încheiau cu sesiuni de autografe³⁹.

Un rol aparte în viața instituției l-au deținut activitățile sportive. În apropierea Blocului Central al Institutului studenții jucau fotbal pe terenul viran, iar la umbra copacilor se pregăteau pentru susținerea examenelor⁴⁰. În primii ani de după război studenții nu dispuneau de mijloace financiare necesare pentru echipamentul sportiv, de aceea mulți dintre ei, în special băieții, făceau lecțiile de sport în hainele în care se prezentau și la celelalte discipline⁴¹. Prestația studenților la competițiile sportive era afișată prioritar în instituțiile de învățământ superior⁴². Practicarea intensă a unor genuri sportive, cum ar fi baschetul, aducea cu sine și resurse alimentare suplimentare, prin acordarea de taloane la cantină, în perioada competițiilor⁴³. În anul 1951 studenții de la ISMC au obținut locul I la competiția republicană de volei. Studenții participau și la competiții unionale. Secția de gimnastică sportivă îl avea ca antrenor pe N. Degteriov⁴⁴.

Mediciniiștii trebuiau să le reușească pe toate, inclusiv să participe, „în calitate de suporteri, la principalele meciuri de fotbal și la aproape toate competițiile sportive din Institut”. Tinerii preferau însă fotbalul, șahul, baschetul, voleiul, boxul și luptele greco-romane⁴⁵.

Unii studenți ai ISMC aveau performanțe deosebite în domeniul sportului. Între anii 1965 și 1967, Valeriu Rudic, viitor membru titular al AȘM, a fost campion al RSSM la lupte libere (fiind antrenat de maestrul în sport Ion Dobrovolschi), iar din 1967 – maestru al sportului din URSS la această probă sportivă, unul dintre cei mai tineri din spațiul sovietic⁴⁶. Ar fi continuat cu succes cariera sportivă, dacă mama nu ar fi insistat că ea își dorește să-l vadă, în primul rând, instruit în domeniul medicinei⁴⁷.

³⁹ AUSMF „Nicolae Testemițanu”, inv. 1, d. 1264, ff. 22-23; d. 1373, f. 23; d. 1715, f. 108.

⁴⁰ Gheorghe Baciu, *O viață de zbucium...*, p. 89.

⁴¹ Arhiva Națională a Republicii Moldova (ANRM), F. 3059, inv. 1, d. 191, ff. 77-78, 86.

⁴² Aurelia Felea, *Studenți și cadre didactice în anii 1944-1956. Câteva repere pentru reconstituirea contextului social al formării elitelor din Moldova Sovietică*. În: *Colloquium politicum*, Anul II, 2011, nr. 1, p. 102.

⁴³ Victor Ghețeu, *Anii tinereții și ai maturității*. În: *Curierul Medieval*, 2005, nr. 5 (287), p. 41.

⁴⁴ *Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova...*, p. 37.

⁴⁵ Gheorghe Baciu, *O viață de zbucium...*, pp. 108, 110.

⁴⁶ Е. Попушой, *Есть первый чемпион*. În: *Медик*, 5 июня 1967, с. 2.

⁴⁷ Ion Valer Xenofontov, *Zece curiozități din biografia academicianului Valeriu Rudic (Savantul cu performanțe sportive)*. În: *Moldova Suverană. Cotidian național independent*, nr. 20 (2107), 22 februarie 2016, p. 2.

La competițiile sportive universitare, cel mai exigent arbitru era considerat profesorul Gheorghe Ghidirim⁴⁸, apreciat ca un maestru de ceremonii al „sportului tradițional la români”⁴⁹, al luptei corp la corp – *Trânta*. În funcție de categoria de vârstă, cei mai buni sportivi erau premiați cu „berbecul viu”, „cocoșul viu” și „gânsacul viu”, înmânate cu mult fast câștigătorilor⁵⁰.

În economia discuțiilor de agrement, întreținute în căminele studențești, se vorbea despre meciurile de fotbal. Era o stratagemă de evadare din cotidianul stresant.

Începând cu anul 1959, s-au organizat spartachiade între selecționatele facultăților, la 12–14 probe. În vederea pregătirii pentru Spartachiada a VII-a din anul 1989 a institutelor de medicină din URSS, V.V. Gagauz, șeful Catedrei de educație fizică și de sănătate, V.H. Guragata, președintele Clubului Sportiv, urmau să asigure calitatea pregătirii selecționatei ISMC la baschet (bărbați și femei), tenis de masă, atletică ușoară, badminton. În acest scop, s-au rezervat zece zile pentru pregătirea echipelor. Studenții antrenați în aceste activități sportive, cu titlu de excepție, puteau susține examenele în afara programului general stabilit⁵¹. La mijlocul anilor 1990 se organizau, de două ori pe an, spartachiade, cu premiile învingătorilor.

În concluzie, având la bază materialele de arhivă, izvoarele orale (interviuri cu martorii direcți), materialele din presa timpului și din literatura de specialitate, putem spune că activitatea științifico-didactică a angajaților și a studenților din cadrul ISMC a fost în strânsă corelare cu preocupările din cadrul organizațiilor sindicale, reflectate în prestarea *muncii patriotice* de către studenți. În același timp, activitatea artistică și cea sportivă au completat armonios viața dinamică a instituției de învățământ superior.

⁴⁸ Referitor la pasiunea sa pentru sport, acad. Gh. Ghidirim avea să specifice: „Dragostea de sport, țin minte, a încolțit din copilărie, când împreună cu fratele mai mic, Nicolae, și alți copii nu ne-am înfricoșat și am învins un tăuraș, de care se temea tot satul. Am prins putere și încredere, și am început-o cu luptele, au urmat alte genuri sportive. Dețin titlurile de maestru în sport la lupte libere și de candidat în maeștri la badminton, ultima o practică și în prezent. Sunt președintele Clubului Republican al badmintoniștilor”. A se vedea: Tudor Mustață *Inteligența, eternă virtute*. În: *Medicus*, 2014, nr. 4-6 (871-873), p. 10.

⁴⁹ Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu, *Sport: mică enciclopedie*, Ediția a doua, revăzută și adăugită /Resp. de ed. Ion Xenofontov. Chișinău: Institutul de Studii Enciclopedice, 2015, p. 332.

⁵⁰ Gheorghe Ghidirim, *O minte sănătoasă în corp sănătos*. În: *Academicianul Valeriu Rudic: bibliografie* /Resp. de ed. Ion Valer Xenofontov. Chișinău: Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), 2017, pp. 43-44, 202.

⁵¹ AUSMF „Nicolae Testemițanu”, inv. 1, d. 2345, f. 39-40.

Imagini⁵²

• *Tabăra sportivă de asanare a sănătății Medicul. Sergheevka, RSS Ucraineană, 1968*

• *Grupul de studenți care au participat la organizarea activităților în Tabăra de odihnă și întremare a studenților și profesorilor ISMC (în centru – dr. șt. med. M. Popovici, conducătorul Taberei), 1978*

⁵² Foto din Arhiva curentă a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova; Arhiva privată a prof. univ., dr. hab. Gheorghe Baciu, a acad. Constantin Popovici; a acad. Valeriu Rudic.

• La muncă, pe „pământurile deștelenite” din Kazahstan. De la stânga la dreapta: R. Ianacova, E. Minciuna, V. Andrusevici, B. Darii, V. Moraru, sfârșitul anilor '50

• La lucru în colhoz în satul Cebanovca, raionul Anenii-Noi (în centru – M. Popovici, în dreapta – viitorul medic-militar, colonel Ion Dediu), 1959

• *Studenți de la ISMC la lucru în colhoz, anii '60*

• *Studenți la masa de prânz, după culesul strugurilor.
S. Țibirica, raionul Călărași, octombrie 1964*

• *Cercul de dansuri. În ultimul rând, de la stânga la dreapta: A. Nacu, E. Alhimovici, A. Secrieru, I. Coval, V. Negrescu, G. Bâtcă, D. Gherman. Lângă acordeonist: L. Neceaeva, viitoarea soție a lui N. Testemițanu, 1948*

• *Cercul de dansuri, 1955*

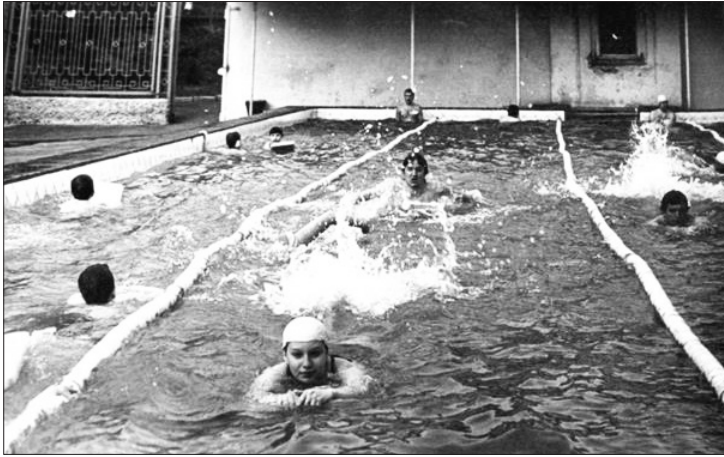
• Anghelina Dimitrievna^a la bare paralele, în Sala de sport a ISMC, 1947

• Spartachiada lucrătorilor ocrotirii sănătății din RSS Moldovenească. Meci de baschet. În atac: Victor Ghicavâi, anii '70

• Competiția ISMC: câștigătorul berbecului – Valeriu Rudic. Arbitru – Gheorghe Ghidirim, 1967

• *Lecție de natație, 1970*

• *Echipa de baschet a Facultății de Medicină Preventivă, corpul profesoral-didactic, 1976*

dr. Lidia PRISAC,
cercetător științific coordonator, Institutul Patrimoniului Cultural,
Ministerul Educației, Culturii și Cercetării,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 1, Chișinău, Republica Moldova,
e-mail: lidiaprisac@mail.ru.

dr. Ion Valer XENOFONTOV,
conferențiar universitar, Facultatea de Istorie și Filosofie,
Universitatea de Stat din Moldova,
str. Alexei Mateevici 60, Chișinău, Republica Moldova,
e-mail: ionx2005@mail.ru